

ЕЛЕКТРОННА ПЕТИЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі розглянуто метод офіційного звернення до органів державної влади з вимогою, пропозицією, чи скаргою та визначено причини його впровадження в Україні.

Ключові слова: електронна демократія, петиція, електронна петиція, Президент України.

Abstract

In this paper, the method of formal appeal to the government demanding suggesting or complaining and determined the causes of its implementation in Ukraine.

Keywords: e-democracy, petition, e-petition. President of Ukraine.

Актуальність досліджуваної теми пов'язана зі стрімким розвитком інформаційного суспільства, що в свою чергу зумовлює вдосконалення законодавства в цьому напрямі. Наприклад, Революція Гідності в Україні 2013р. переважно скликалася через соцмережі, збиралися різні групи волонтерів, оголошувалося про масові заходи чи збір коштів тощо. При цьому вже тоді наші громадяни направляли електронні петиції до Президента США, а також через сайт Avaaz.org та інші Інтернет-ресурси. Хоча формально такі звернення досі залишалися поза межами правового регулювання, цей приклад є підтвердженням того, що такий інструмент як електронна петиція, який вже давно використовується у багатьох країнах світу, став актуальним і для України.

Петиція як механізм комунікації влади та суспільства має довгу історію. Термін «петиція» (petitio) з латинської перекладається як пошук, вимога, прохання. В юридичній енциклопедії за редакцією Юрія Шемшученка петиція розтлумачена як колективне письмове звернення громадян з того або іншого питання, яке подається здебільшого главі держави чи іншим органам державної влади та місцевого самоврядування [1].

Електронні петиції існують у багатьох країнах світу. Більше 75 держав використовують цей інструмент взаємодії суспільства та влади. Головна мета такого документу – звернути увагу суспільства в цілому або влади на існуючу проблему у будь-якій сфері політики, економіки, громадського життя тощо.

Державою, що започаткувала практику електронних петицій, вважається Великобританія. Спочатку електронні петиції запрацювали на регіональному рівні, і з часом дія інтернет-петицій поширилася на всю країну. У 1999 р. на сайті парламенту Шотландії було відкрито портал E-Petitioner, на якому вперше через спеціальну електронну форму громадяни мали змогу направити пропозиції та звернення депутатам.

Сприяла інституційному утвердженню електронної демократії як на міжнародному, так і національному та місцевому рівнях активна роль у цьому процесі провідних міжнародних організацій. Одним із перших кроків щодо визначення фундаментальних засад подання е-петицій стало прийняття 18 лютого 2009 року Рекомендації CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо електронної демократії (е-демократії). Директиві 50 даної рекомендації вказується: щоб зумовити довіру до електронних петицій та електронних консультацій, парламент чи орган державної влади мають приділяти належну увагу висловленим думкам і забезпечити зворотний зв'язок мотивованим заявникам щодо вирішення певного питання [2, с. 17, 27].

Перші кроки до забезпечення реалізації інформаційних прав громадян в мережі Інтернет в Україні були здійснені у 2011 році, коли був прийнятий Закон «Про доступ до публічної інформації» [3]. Стаття 19 названого закону вже тоді передбачила можливість подання запиту на інформацію електронною поштою. Однак вітчизняне законодавство досі не передбачало можливості подання електронних

звернень (у т.ч. клопотань, скарг, пропозицій тощо) до органів державної влади та місцевого самоврядування, а тим більше електронних петицій.

28 серпня 2015 року Президент України підписав Указ «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України», згідно з яким вже наступного дня на офіційному сайті президента було запущено сервер петицій [4]. Спеціальний розділ «Електронні петиції» веб-сайту Президента України, доступний за електронною адресою petition.president.gov.ua. Для того, щоб підтримати електронну петицію чи створити нову, потрібно зареєструватися на сайті: заповнити форму на сторінці «Реєстрація» та для активації облікового запису перейти за посиланням, вказаним в електронному листі, що надійшов на електронну поштову адресу користувача, зазначену під час реєстрації. Після того, як обліковий запис буде активовано, користувач може увійти на сайт, щоб створювати або підтримувати петиції [5].

Електронна петиція, адресована Президентові України, розглядається за умови набрання нею щонайменше 25 тисяч підписів громадян протягом не більш як трьох місяців від дня її оприлюднення. Якщо електронна петиція в установлений строк не набрала необхідної кількості голосів, то після завершення строку збирання підписів на її підтримку вона розглядається як звичайне звернення громадян. Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установлений строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється в розділі електронних петицій на сторінці «На розгляді» не пізніш як через три робочі дні після набрання необхідної кількості підписів. Електронна петиція розглядається невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів від дня оприлюднення інформації про початок її розгляду [6].

Очевидно, що готуючи підґрунтя для запровадження системи е-петицій в Україні, законодавці та громадські діячі черпали натхнення головню з досвіду США, Великобританії, Німеччини. А ідейним натхненником став Барак Обама з своїм президентським ресурсом “We the People”, що почав своє функціонування у вересні 2011 з 5 тис. необхідних підписів, й двічі «піднімав ставки» – до 25 тис. у жовтні 2011 р, та рекордних 100 тис. у 2013 р. Творці ресурсу просто не очікували такого сплеску активності. Так, дописувач The Atlantic М. Гарбер наводить дані, що за останні два місяці 2012 року на сайті було зареєстровано понад 70 тис. петицій. Внаслідок такого зростання у 2013 році необхідну для офіційного реагування кількість підписів було збільшено до 100 тис., зібраних протягом 30 днів. У Великобританії та Німеччині кількість підписів, необхідних для розгляду є теж чималою – 100 та 50 тис. відповідно [7].

Отже, запровадження електронних петицій є важливим сучасним трендом, який охопив більшість демократичних країн. Сьогодні подання електронних петицій передбачено в понад 75 країнах світу, які мають різні форми, суб'єктів створення та порядок подання е-петицій. Утім, усі країни мають одну спільну рису – усвідомлення неймовірної сили та ролі Інтернету в поглибленні взаємодії між органами публічної влади та громадськістю. Без перебільшення можна констатувати, що за електронними інструментами майбутнє не лише демократії, а й загалом розвитку людства. Тому запровадження системи електронних петицій в Україні є важливим, своєчасним і прогресивним кроком, який сприятиме подоланню прірви між народом і владою, зменшенню бюрократизації процесу контактування пересічних громадян із представниками влади й активнішому їх долученню до вирішення державних і суспільних питань. Водночас, незважаючи на здобутки електронної демократії, необхідно працювати й над викликами та загрозами, які вона містить у собі, — фальсифікація результатів електронного голосування, несанкціоноване втручання в роботу автоматизованих систем і комп'ютерних мереж, їх блокування тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. ISBN 966-7492-00-1
2. Electronic democracy ('e-democracy'). Recommendation CM/Rec(2009)1 and explanatory memorandum / Council of Europe. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2009. – 89 p.
3. Електронні петиції // Офіційне Інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bit.ly/1VEynXm>.

4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
5. Про звернення громадян: Закон України № 393/96-ВР від 2 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С. 256.
6. Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України : Указ Президента України від 28 серпня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/523/2015>.
7. Garber M. The White House Petition Site Is a Joke (and Also the Future of Democracy) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2013/01/the-white-house-petition-site-is-a-joke-and-also-the-future-of-democracy/267238>.

Ставицький Павло Валерійович – студент групи ІПі-136, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: morfly3000@gmail.com.

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор суспільно-політичних наук, професор, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Stavitskiy Pavlo V. – Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, email: morfly3000@gmail.com.

Supervisor: **Denysiuk Svitlana H**, PhD, Associate Professor of Social Political Science Department, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia.